

STOCKHOLMS HANDELSKAMMARENS
SKILJEDOMSINSTITUT

7 januari 2015

Studie om handelsavtal

Stockholms Handelskammarens Skiljedomsinstitut (SCC) är världens andra största institution för hantering av tvister mellan investerare och stater (så kallat ISDS). Vår roll i dessa tvister, liksom i alla tvister vi hanterar, är att se till att tvisten avgörs på ett opartiskt och oberoende sätt, utifrån de regler och villkor som parterna har kommit överens om.

Vårt huvudansvar är alltså de processuella reglerna och att säkerställa en neutral och rättssäker process.

Mot bakgrund av detta har vissa frågor nedan lämnats obesvarade, då de ligger utanför SCC:s roll och fokusområde.

SCC om Cogitos frågor

ISDS (tvistelösningsmekanismen, investerarskyddet)

Är ett kommande TTIP bättre eller sämre om det innehåller ISDS (investor-state dispute settlement)?

Varje avtal – oavsett om det är ett frihandelsavtal eller ett vanligt köpeavtal – behöver något som gör det möjligt att sätta kraft bakom orden, dvs. möjlighet att föra talan i domstol eller inför skiljenämnd om villkoren i avtalet inte följs. Utan sådan möjlighet riskerar villkoren i avtalet att bli bara tomma ord.

Ett mellanstatligt avtal om investeringsskydd blir mer effektivt med ISDS. Det finns flera svårigheter förknippade med att stämma en stat i statens egen domstol. Internationellt skiljeförfarande, dvs. den tvistelösningsform som ISDS vanligtvis innebär, innebär ett snabbare, effektivare och mer neutralt förfarande än domstolsprocess.

Hur viktigt är det med en tvistelösningsmekanism/investerarskydd, isds, i ett nytt avtal?

Det är viktigt att skilja på investeringsskyddet som sådant, och själva tvistelösningsmekanismen. En sammanblandning av dessa två centrala men olika begrepp är ett av de vanligaste misstagen i den allmänna debatten.

Investeringsskyddet är *de materiella villkoren* som staterna förhandlar, dvs. på vilket sätt och utifrån vilka förutsättningar investerare skall ”skyddas”.

Twistlösningsmekanismen är det sätt på vilket staterna avtalar om *hur talan skall kunna föras* mot ett eventuellt avtalsbrott, dvs. för den situationen att en investerare anser sig inte ha fått det utlovade skyddet enligt avtalet.

Avtal utan en twistlösningsmekanism innebär i praktiken att avtalsparterna kan strunta i det som står i avtalet utan att riskera några påföljder. Igen, på den här punkten skiljer sig ett mellanstatligt avtal om investeringskydd inte från något annat avtal.

Investeringar är en viktig del av den globala ekonomin och TTIP syftar till att underlätta både handel med varor och tjänster liksom för investeringar. Generellt sett är ett pålitligt skydd för utländska investeringar är ett viktigt element i ett modernt handels- och investeringsavtal.

Erfarenheten visar också att skyddet för utländska investeringar och mekanismer för att lösa investeringstvister fyller ett viktigt syfte, kanske framförallt för små- och medelstora företag.

Ser ni såväl för- som nackdelar med twistlösningsmekanism/investringsskydd/isds?

Internationellt skiljeförfarande anses typiskt sett ha flera fördelar jämfört med nationell domstol framförallt i internationella sammanhang. Det innebär bl.a.

- Helt neutral spelplan; ingen part är på den andra partens ”hemmaplan”.
- Gemensamma processregler; internationellt skiljeförfarande styrs av gemensamma, internationella normer för neutralitet och rättssäkerhet. Motsvarande saknas för allmän domstol.
- Effektivitet; en skiljedom kan verkställas i ca 150 länder över hela världen. Motsvarande möjlighet saknas för en domstolsdom.
- Snabbhet; ett skiljeförfarande är ett en-instans-förfarande och går typiskt sett snabbare än en domstolsprocess i flera instanser.

Kommer ttip att innehålla en isds eller kommer den delen förhandlas bort?

ISDS har ännu inte börjat förhandlas inom ramen för TTIP. SCC noterar dock ISDS finns med i både EU:s och USA:s mandat för förhandlingarna. Båda sidor har sagt sig vara inställda på att förhandla fram ett bra och modernt skydd för investeringar samt mekanismer för att lösa eventuella investeringstvister.

WTO:s roll.

Utvecklingen mot bilaterala avtal snarare än multilaterala avtal, är den odelat positiv eller odelat problematisk?

För 10-15 år sedan riktade svenska och internationella NGO:s/folkrörelser mycket kritik mot WTO. Hur uppfattar du att NGO:s/svenska folkrörelser ställer sig till WTO idag?

Är man idag snarare WTO-kramare än motståndare till WTO? Borde man vara det?

TTIP – vinster med

Enligt Rudiger Von Arnim och Eric Sjöberg (Brännpunkt 28 november 2014) är vinsterna med ett nytt frihandelsavtal väldigt små – de hänvisar till EU-kommissionens egna beräkningar ("Kommissionens egen rapport visar att tillväxten kommer öka med 0,5 procent över ett spann av tio år. Det är (ungefär) lika med en ökning av tillväxten på 0,05 procent årligen vilken knappast kan betraktas som något mer än ett avrundningsfel."). Är det värt att förhandla fram ett nytt avtal?

Koppla ihop handel och klimat?

Finns det någon anledning att koppla pågående förhandlingar om nya frihandelsavtal med klimatförhandlingarna? Om ett år ska världens ledare komma överens om hur klimatproblemet ska tacklas. Skulle några av de mindre drivande länderna kunna bli mer intresserade av ett nytt konstruktivt klimatavtal om de samtidigt erbjöds ett intressant handelsavtal? Eller är det att komplicera redan komplicerade förhandlingar?

Stockholms Handelskammare anser generellt att klimatet och miljön har stor möjlighet att vinna på öppnare handel och mer investeringar mellan länder.

Beträffande klimatförhandlingarna så kan konstateras att de internationella avtalen inom miljörätten, inklusive klimat, typiskt sett inte innehåller några effektiva tvistlösningsmekanismer som sätter kraft bakom orden i avtalen.

SCC har tidigare påpekat att villkor om investeringsskydd skulle kunna förhandlas för att uppmuntra investeringar som bidrar till att motverka klimatförändringar. Sådana villkor, i kombination med effektiva tvistlösningsmekanismer, skulle kunna innebära positiva bidrag i klimatarbetet.

Se även <http://isdsblog.com/2014/11/10/the-environment-needs-more-investment-protection-not-less/>

och

<http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.566794/debatt-sa-loser-vi-miljotvisterna-i-frihandelsavtalet?>

Övriga frågor

Effekter på offentlig upphandling: kommer ett nytt avtal/TTIP försvåra för stat, kommun och landsting att upphandla tex lokal och ekologisk mat? Eller kan ett nytt avtal stärka möjligheten till upphandling av lokal/ekologisk mat?

Allt detta avgörs av de materiella villkoren av avtalet och hur de förhandlas. Men i korthet kan konstateras att framsynta och visionära avtalsvillkor, i kombination med en tvistlösningsmekanism som sätter kraft bakom orden, har stora möjligheter att bidra till att bygga det samhälle parterna skulle vilja se i framtiden, inte minst i miljöhänseende.

Vilka samhällsgrupper vinner/förlorar på TTIP?

Innan ett TTIP-avtal träder i kraft kommer det passera ett antal hållpunkter – EU-parlamentet, nationella parlament i EU, USA:s senat – varför UD menar att man inte behöver vara orolig för att tex negativa miljöeffekter av avtalet. Finns skäl att tro att ett för miljön eller arbetsrätten dåligt avtal kan slinka igenom nätet?

Finns anledning att frågå WTO strävan mot konsensus för att kunna komma snabbare fram? Eller är konsensustraditionen en styrka?